

70 ГОДИНИ
БЪЛГАРСКО ГЕОГРАФСКО ДРУЖЕСТВО*

Б. Векилска

На 9 ноември 1918 г. в София се основава Българското географско дружество (БГД). То е едно от първите научни дружества в България и съвместно с Географския институт в Софийския университета става организатор на българската географска наука. БГД се формира едва след Освобождението от османско робство, но в този период от време се развива родна география и се създават значителен брой географски кадри за мащабите на онова време. Политическата обстановка на Балканите, характеризираща се с недоразумения между държавите, породени от национални интереси, повишава вниманието към географските знания. В такава обстановка, по инициатива на проф. А. Иширков и проф. Ж. Радев, с подкрепата на техни ученици и видни специалисти от други области на науката, се създава БГД с цел (според устава му): да спомага за научното развитие на географията въобще; да ратува за научно-географското изучаване на българските земи; да урежда взаимното опознаване на България и другите страни в географско, стопанско, политическо и друго отношение; да популяризира между българското общество географското и помощните нему учения. За постигане целите на дружеството се предвиждат следните средства: събрания на дружествените членове; поддържане на дружествена библиотека; уреждане на реферати и пътешествия; кореспонденция с чуждестранни географски дружества, с научни дружества у нас и в чужбина по дисциплини; сродни или помощни на географията, с пътешественици

* Доклад, изнесен на тържественото събрание по случай 70-годишнината на БГД (28.X.1988 г.)

и пр.; издаване на научни и популярни трудове, карти, картини, списания, атласи и др.

Пръв и дългогодишен председател на БГД е проф. А. Иширков, патриарх на българската географска наука, тогава директор на Географския институт при Софийския университет. В този начален етап личността на проф. Иширков създава авторитет на географското дружество и географската наука като цяло, както в страната, така и в чужбина. Председател на БГД, декан на Историко-филологическия факултет, ректор на университета, член на чуждестранни географски дружества, той неведнъж е изпълнявал политически, научни и културни мисии на най-високо равнище. Той създава последователи, достойна смяна, заели по-късно челни позиции в географската наука. А. Иширков мисли и за бъдещите географи — спестяванията си, 900 хил. лева, той завещава на университета, със заръката лихвите да се използват за стипендия на способни студенти географи, които да специализират в чужбина. Освен това той оставя сума за ежегодна награда на най-добрия студент по география.

В началото дружеството функционира нормално в организационно и просветно отношение. Започва обнародването на поредицата "Географска библиотека". През 1920 г. излизат 1 — "Западна Тракия и договорът за мир в Ньой" от А. Иширков, и 2 — "Природна скулптура по високите български планини" от Ж. Радев. През 1921 г. се появява 3 — "Пеония" от проф. Г. И. Кацаров, а през 1924 г. — "Карта на сегашна България, Фракъя и Македонъя и на прилежащите земи" от Ал. Х. Русет, с пояснителни бележки от проф. Иширков. Поставя се началото на дружествената лектория, изнасят се десетина сказки годишно.

От 1925 до 1932 г. дейността на БГД във всички отношения запада. Във връзка с падане курса на лева не се осъществява събирането на членския внос, отслабват организационните връзки между членовете на дружеството. Проф. Иширков и проф. Радев са извънредно заети с организационното укрепване на Географския институт. Едва през 1932 г. се свиква общо събрание. Съставът на избраното настоятелство отразява постепенната смяна на поколенията. Наред с председателя проф.

Иширков и зам. председателя проф. Радев в него фигурират бъдещи председатели на БГД, академици, професори, доценти, популяризатори на географските знания — Г. Гунчев, И. Батаклиев, А. Бешков, П. Делирадев, А. Монеджикова и др.

През 1933 г. проф. Иширков поради влошено здравословно състояние се оттегля от преподавателска работа. През януари 1934 г. внезапно умира проф. Ж. Радев. Подновило своята активна дейност, БГД по това време наброява 180 души. Във връзка с оттеглянето на проф. Иширков от активна научна, преподавателска и обществена дейност, ръководството на дружеството взема решение да издаде в негова чест сборник като първа книга на Известията на БГД (1933).

На 19.IV.1934 г. се свиква общо събрание на БГД, което избира ново настоятелство. Проф. Иширков става почетен председател на дружеството, а председателството се поема от И. Батаклиев. (Подпредседател става Ж. Чанков, секретар Г. Гунчев, ковчежник А. Бешков). На 5.X.1934 г. настоятелството взема решение да се приемат за редовни членове на БГД и студенти по география. Дотогава те са членували само в студентско географско дружество, което е водело доста активен живот. До голяма степен, именно поради вливането на студенти в БГД през 1935 г., то наброява вече 370 души.

През периода 1933—1944 г., усилията на ръководството на БГД са насочени до голяма степен към редовното издаване на Известията на дружеството. До 1943 г. излизат десет книги, т.е. на година по един том. Те са съставени добре, съдържанието им е разнообразно от научна гледна точка. За автори се привличат всички видни български географи, специалисти от други области на науката, извършващи изследвания по допирни с географията въпроси, както и чуждестранни учени. Някои от статиите са написани в геополитичен дух. В известията се печатат много разработки, особено по физическа география, които са ценен научен принос, а някои са и първи изследвания в съответната област. Те не са изгубили и до днес стойността си. Съдържанието на Известията е тясно свързано с друга активна дейност на дружеството — дружествената лектория. Само в интервала от октомври 1932 до април 1934 г. са изнесени

22 сказки. Повечето от тях под формата на статии след това се отпечатват в известията.

Известията редовно отразяват дружествения живот — гечатат се материалите от годишните събрания, списъци на членовете. Дава се библиография за трудовете по география на България, пишат се отзиви и критични бележки. Известията се разменят с печатни произведения на чуждестранни географски дружества, както и с тези на множество научни институти, дружества и държавни учреждения у нас. За периода 1933–1934 г. излиза и 5 от "Географска библиотека" — "Извори за историята и географията на нашите градове и села" на В. Минков (1935). И през този период БГД изпитва традиционната вече слабост — недоброто разпространение на Известията. Тогава излизат и 4 книжки на сп. "Архив за поселишни проучвания" под редакцията на Г. Гунчев.

Още с основаването си Българското географско дружество активно се включва в работата с учителите по география. Съвместно с МНП то организира годишните конференции на учителите по география. Видни членове на дружеството ръководят научните екскурзии на конференциите в страната и в чужбина. Лекциите, изнасяни по време на екскурзиите, имат за цел да се разширят географските познания на учителите. В лекториите на БГД почти не се засягат въпроси от методиката на преподаване на географията. Прогресивното учителство само търси пътища за повишаване ефективността на обучението.

БГД подновява прекъснатите се или отслабнали връзки с чуждестранни географски дружества. През 1934 г. във Варшава се провежда XIV международен географски конгрес и БГД е представено на него от проф. И. Батаклиев и доц. юд. Яранов.

Важно събитие в развитието на географската наука в България става провеждането през 1936 г. у нас на IV конгрес на славянските географи и етнографи. Един от главните му организатори е БГД. По време на конгреса се урежда богата картографска изложба, а след него — интересни екскурзии. В пътеводителите за тези екскурзии се съдържа ценен фактически материал. Предоставеното по България домакинство е знак за признание на авторитета на географската наука. Работата

на конгреса протича в 8 секции, от които 4 са географски. Рециди доклади имат научни достойнства, но като цяло програмата на конгреса е доста разнородна, без тясна тематична връзка. През 1938 г. БГД издава обемист том с материалите от конгреса. Почетен председател на организационния комитет е проф. Иширков, който след по-малко от година умира на 6.IV.1937 г.

През декември 1936 г. по предложение на БГД се основава Български национален комитет по география (НКГ), чрез който да се осъществи членство в Международния географски съюз (МГС). Той обединява всички инициативи за напредъка на географската наука у нас. На 26 март 1937 г. с писмо до Бюрото на МГС се иска НКГ да бъде приет за член на МГС. Това става чрез отговорно писмо от 17 април с.г. Постоянното присъствие на НКГ се занимава с въпроса за състоянието на географията като учебен предмет в гимназиите. Намира го крайно незадоволително и съвместно с БГД прави изложение до министъра на Народното просвещение с искане за увеличаване на часовете по география, което не е било удовлетворено. На 25 февруари 1937 г. БГД организира обсъждане на учебните програми по география в прогимназиите и гимназиите и изпраща препоръки в МНП. БГД продължава борбата за мястото на географията в училищните програми, и през 1940 г. постига частичен успех. Изложенията до министъра на просвещението се публикуват в Известията на дружеството. В тях се изтъква ролята на родната география и се изказват мисли с доста съвременен звучене. Ръководството на дружеството се позовава и на решението на Славянския конгрес в София да се иска от правителствата да се даде по-широко място на географията в училищата. Подчертава се значението на географията като синтетична наука.

В същото време НКГ констатира и невярното представяне на географията на България в някои германски атласи. Обръща се към немски издателства и към НКГ на Германия и получава уверения, че в бъдеще тези грешки няма да се повтарят. Българският НКГ поставя въпроса за изработването на наш географски атлас. Чрез НКГ БГД взема участие в Международния географски конгрес в Амстердам през 1938 г.

Броят на членовете на БГД през този период непрекъснато нараства. През 1938 г. той е 500 души, през 1939 г. — 530, през 1941 г. — 622. Характерно е, че в БГД по това време членуват и професори, които не са географи (впрочем такива фигурират и сред организаторите и първи негови членове като проф. В. Златарски, проф. Г. Кацаров, проф. А. Златаров и др.), както и видни общественици и културни дейци — напр. писателят А. Страшимиров, акад. Арнаудов, проф. Балан, Р. Райнов, П. Динев и др. Освен това БГД осъществява сътрудничество със сродни научни институти и дружества.

През 1937 г. БГД урежда голяма екскурзия за членовете си в Западна Европа. В Париж има десетдневен престой, значителна част от който е посветен на международното изложение.

В живота на БГД ясно личи определена етапност, като цяло дейността му в периода до 1944 г. отразява тогавашното състояние на географската наука и на кадровия ѝ потенциал. Българските географи имат безспорни успехи на научно-изследователския фронт в областта на специалните физико-географски и отрасловите икономогеографски дисциплини, които намират най-широка изява в печатните органи на дружеството. За съжаление, тогавашната социална практика не дава възможност за приложение на тези изследвания в стопанството.

БГД е едно от малкото научни дружества, които се запазват непосредствено след 9.IX.1944 г. Заедно с географските звена в университета и в БАН (от 1950 г.) то започва значителни изследвания по разнообразни географски проблеми, при което се използва широко съветският опит. Тези институции подемат почина за поставяне на географията в служба на стопанството на нашата страна.

На 16 февруари 1945 г. се провежда отчетно годишно събрание на БГД. За председател на дружеството е избрана видната наша общественичка, географката А. Монеджикова. Тя присъства на I конгрес на Всесъюзното географско дружество. От тогава на всички конгреси на съветските географи има български представители. Монеджикова ръководи дружеството до ноември 1948 г. От края на 1948 до 1964 г. председател на БГД е А. Бещков.

През втората половина на 40-те години БГД бързо укреп-

ва организационно. То активно се включва в преустройството и укрепването на географските научни дисциплини, в широко популяризиране на научни географски знания, в преустройство на училищната география. За първи път в историята си БГД започва да издава списания. През 1947 г. излиза първият брой на "Географски преглед". Това списание е предназначено за учителите и учениците от горните класове на гимназията. През 1947—1948 г. започва издаването и на сп. "Страни и народи", предназначено за по-широк кръг читатели. Тиражът на двете списания достига 25 000 броя. Поради реорганизация в издателската дейност у нас и някои организационни слабости, през 1949 г. настоятелството на БГД взема решение за сливането на двете списания. Последният брой на "Географски преглед" излиза през 1950 г. Новото списание се нарича "География" и излиза до днес, но тиражът се намалява и не покрива нуждите дори на учителите по география поради големия интерес към него от страна ученици и граждани.

Своеобразното продължение на поредицата "Географска библиотека" е организирана от БГД съвместно с ДИ "Наука и изкуство" библиотека "Научно-популярно географско четиво". Макар и с по-друго съдържание, книгите от тази библиотека предизвикват жив интерес сред широк кръг читатели. Те са посветени на географията на България и други страни. Излизат от 2—3 до 5—6 броя годишно.

На фона на тази добра издателска дейност не може да не изпъне нередовното издаване на Известията на БГД. Том XI (I) излиза едва през 1953 г., т.е. 10 години след X том. Тук обаче трябва да отбележим един факт, който говори много за отношението на учените географи към дружеството. Първи том на Известия е издаден със средства, събрани от вноски на географи, отделили свои хонорари и други средства за целта.

През 1948 г. се провежда юбилейно събрание по случай 50-годишнината на Географския институт при университета и 50-годишнината на БГД. На него се прави обща оценка на научното географско наследство и се набелязват основни организационни мерки и конкретни научни задачи, стоящи пред българските географи. В изпълнение на решенията БГД започва да търси връзка с практиката. През 1948 г. сключва до-

говор с Енергохидпроект за извършване на геоморфоложки проучвания на проектираните язовирни обекти. За съжаление по-късно тази полезна инициатива за конкретни връзки с практиката е изоставена.

В първите години след 9.IX.1944 се възобновява лекторията на БГД, при това тя работи много ефективно. Събранията ѝ се посещават масово, лекциите са интересни, насочени към важни теоретични и практически проблеми и предизвикват оживени разисквания.

В този период дружеството набира значителни парични средства от издаваните списания и рационално ги използва за подпомагане научните изследвания на дружествени членове и за помощ на добри студенти, които са материално затруднени.

БГД активно участва в преустройството на обучението по география във всички видове училища. Негови представители са съставители на нови учебни програми и планове, автори са на учебници. Голяма е помощта на дружеството и при изготвяне на учебни карти, атласи и други учебни помагала. Активно е съдействието на БГД при организиране на педагогическите конференции на учителите по география. Те се провеждат в научно-екскурзионна форма под ръководството на университетски преподаватели и научни сътрудници на БАН. В лекциите е застъпена както научна, така и методическа тематика. Провеждат се оживени разисквания по проблемите на физическата и икономическата география и на географията като учебен предмет.

БГД установява връзки с Всесъюзното географско дружество в СССР, както и с дружествата на други социалистически и несоциалистически страни. Освен традиционния обмен на дружествени издания, осъществява се и връзка с "Международная книга", откъдето се получава ценна географска литература.

През първите години след 9.IX.1944 г., макар и с не най-добра организация, работата в БГД се провежда с ентузиазъм и е във възход.

През 1951 г. на редовното годишно отчетно събрание се приема нов устав и се изменя основно организационната фор-

ма на дружеството. БГД преминава към БАН. Създава се научен съвет от 25 души. Формират се три комисии — физико-географска, икономическо-географска и методическа, в които се организира и провежда научната дейност на дружеството. Това организационно преустройство, обаче не дава желаните резултати и всъщност след 1950 г. дейността на БГД в значителна степен намалява. Причините са разнообразни. Малобройният състав на активните членове, участващи в отделните комисии, води до разпиляване на силите. В началото секциите започват по-активна работа, но след няколко сбирки тя замира. Лекторията е почти занемарена. Влияние оказва и преустройството на печатното дело. Загубвайки приходите от своите списания, дружеството изпада в материално затруднение. Символичното преминаване на БГД към БАН не му осигурява никаква подкрепа, защото новият устав на БАН не предвижда ръководене и помощ на научни дружества. В същото време водещите географи в страната са извънредно заети с реорганизацията на специалност "География" в Софийския университет и с организирането на Географския институт към БАН.

В този период на относителен застои в работата на дружеството има мероприятия, достойни за отбелязване. През 1952—1953 г. на специално организирана сесия се провежда дискусия по икономическото райониране на България. Непосредствен повод за нейното организиране е искане, отправено до БГД и ГИ при БАН от страна на МНП, за уточняване на районната мрежа, по която трябва да се изучава унифицирано икономическата география на България.

Преценявайки критични неуспехите в своята работа, БГД на своето годишно отчетно събрание през 1956 г. наべлязва мерки за активизиране на дейността на дружеството. Изменя се уставът, премахват се научният съвет и секциите. Същата година се провежда национална конференция на БГД, на която се обсъжда състоянието му и се наべлязват мероприятия за укрепване и изпълнение на новите задачи.

В последвалите години една от най-важните задачи на географската наука у нас е създаването на двутомната монография "География на България", която излиза в тясно сътрудничество със съветските географи.

До 1962 г. Известията на БГД излизат доста нередовно. Едва след това редакционните колеги под ръководството отначало на акад. Бешков, а след това на проф. Т. Йорданов, проф. И. Пенков и проф. К. Мишев успяват да организират по-добре редовното им отпечатване. След 1964 г. ръководството на БГД се оглавява от проф. Ж. Гълъбов.

Авторитетен момент е участието на членовете на БГД в издаването на Национален атлас на България и удостояването с Димитровска награда на 6 от тях: Ж. Гълъбов, К. Мишев, П. Пенчев, Д. Димитров, Т. Йорданов, Л. Динев.

Чествуването на 50-годишнината на БГД е повод за обсъждане на организационната му структура и формите на неговата дейност. Възприема се идеята — периодичен преглед на целокупната дейност на дружеството да се извършва на конгреси на географията в България, с широко участие на всички географски институции и цялата научна и педагогическа географска общественост. Създава се предпоставка за обединяване на научните и педагогическите сили при изпълнението на основните теоретични, практико-приложни и организационни задачи. За етапа до I конгрес на географите в България е характерно, че не малко колеги географи вложиха сили и амбиция за възстановяване на затихналата работа на дружеството.

Първият конгрес на географите в България се провежда в София през 1968 г. и бележи нов етап в развитието на БГД. Етапността в живота на БГД до голяма степен е свързана с развитието на географията в Университета и в БАН. На конгреса бе констатирано, че географията има успехи предимно в отрасловите дисциплини на два големи клона — физическата и икономическата география, както и в областта на проблемите на училищната география. Отчетени бяха основните постижения в тези области и решенията за бъдещото развитие бяха приети по клонове на науката. Освен това се приеха решения по общогеографски въпроси: да се разширят проучванията на физическата и икономическата география на чуждите страни; да се разширят връзките с чуждестранни географи чрез изпълняване на съвместни научноизследователски задачи, обмяна на преподавателски опит; организиране на съвместни колоквиуми, симпозиуми и др.; да се организира симпозиум по проб-

лемите на географията на туризма; да се направят постъпки за откриване на стипендия на името на А. Иширков за най-добър студент по география; да се развият физикогеографските изследвания на отделните природни териториални комплекси в страната с оглед рационалното комплексно използване на техните ресурси. Конгресът определи 9 октомври за "ден на българската география".

В следконгресния период усилията се насочват към изпълнение на решенията на I конгрес и организационната укрепване на дружеството. По инициатива на ръководството в няколко окръжни центъра се организират дружествени клонове с оглед подобряване връзката с учителите по география. За кратко време се създават 6 клона, които още преди третия конгрес нарастват на 14. Новата организационна структура създава и нови възможности за професионална квалификация на кадрите в страната, лекторията разширява дейността си чрез изнасяне на беседи в клоновете. След конгрес започва микрорайонното проучване на страната, оформят се звена по медицинска география и по география на туризма, изгражда се научен колектив за издаване на национален атлас на НРБ и т.н. Свое място в географските изследвания получиха работите върху природно-териториалните комплекси като среда, в която се развива стопанската дейност и конструктивните методи за нейното опазване с оглед рационалното използване на естествените ресурси.

В такава обстановка се проведе II конгрес на географите в България през 1973 г. във Варна. Новото ръководство, начело с проф. П. Пенчев, разшири работата на конгреса с два симпозиума: "Изучаване на заравнените повърхнини на Карпато-Балканската планинска система" и "Географски проблеми на използването на курортния потенциал" (с широко международно участие). В секционната структура се появява нова секция — "Човек и природа", която отразява комплексната тематика (по-специално комплексното изучаване на природната среда с оглед нейното опазване и рационално използване). Комплексните изследвания намират отражение и в някои доклади от секциите по икономическа география и геодемография. Повишен интерес предизвиква и обсъждането на новата реформа в образователната система с оглед обучението по геогра-

фия. Конгресът решава да се препоръчат мероприятия за подобряване на научноизследователската и педагогическата дейност в областта на географията, а именно: разширяване на регионалните изследвания с оглед опазване и възпроизводство на природната среда; преустройство и усъвършенствуване на учебното съдържание по география според новия учебен план на единното училище и др.

За следконгресния период е характерно бързото масовизиране на дружеството. През 1975 г. БГД има 655 члена, през 1976 г. те нарастват на 1029, през 1977 г. на 1121. Това става главно за сметка на окръжните клонове, което доказва жизнеността на новата структура. В издателската дейност, освен традиционните издания, се появява и тематичният сборник "Проблеми на географията". Характерно за дейността между II и III конгрес на географите е насочването на научната дейност към възловите проблеми на теорията и практиката на географската наука. Българските географи се включиха в разработката на значими проблем, свързани със стопанството на страната. Тези изследвания намират отражение в тематиката на III конгрес на географите, проведен в Благоевград през 1977 г. На конгреса бе обсъдено състоянието на родната география, чиито постижения бяха демонстрирани на XXIII Международен географски конгрес в Москва (1976). Там българската делегация беше многочислена. БГД подпомогна известен брой свои членове, които по линията на "Балкантурист" взеха участие в конгреса. Преди III конгрес на географите имаше международен симпозиум на тема — "Проблеми на опазване на окръжаващата среда в условията на интенцификация на производството".

III конгрес на географите демонстрира постижения на българската география в областта на ландшафтознанието, формирането на селищните системи, опазване на природната среда и др. Пролича тенденцията за оценъчна, прогнозна и комплексно-регионална интерпретация на фактическия материал. Резултатите от изследванията бяха използвани през 1977 г. за изработването на "Генерална схема за териториалното разположение на производителните сили в НРБ за периода 1975—1990 г."

Конгресът през 1977 г. узакони новата структура на БГД. Избран бе Централен съвет и Бюро за ръководство на дружествената дейност.

Най-значителното мероприятие на БГД между II и IV конгрес бе тържествената научна сесия, посветена на 100-годишнината от освобождението на България от османско робство и 60-годишнината на БГД. Тя с проведе на 7 октомври 1978 г. Основният доклад, изнесен от проф. Ж. Гълъбов, бе на тема "Ролята на БГД за развитието на географията в България". Освен това зам. председателят на дружеството проф. Д. Канев изнесе доклад на тема "Значението на руската триверстова карта за развитието на географските изследвания в България". Разгледани бяха и актуалните въпроси на физическата, икономическата и училищната география.

IV конгрес на географите бе проведен през 1981 г. на фона на значителните постижения в организационно отношение — създадени бяха нови 7 клона на БГД, като общият им брой достигна 20 и се почувствува осезателно по-стройната структура на дружеството. Укрепи се връзката на ръководството с дружествените клонове, а последните имаха някои интересни творчески инициативи. Но БГД не успя да проведе предвидената национална конференция на учителите по география. Изнесените на конгреса доклади показаха засиления интерес към основни методологически проблеми, стремеж за откъсване от емпиризма, отрасловизма, експресионализма и описанието. Застъпваха се научни тези с немалко теоретично значение с цел изясняване и решаване на актуални социално-икономически проблеми. За председател на БГД бе избран проф. Т. Христов, а за научен секретар — доц. М. Гловня.

След IV конгрес се провеждат редовни пленуми на Централния съвет, дейността се планира по години, планира се и финансовата дейност и бюджетът стриктно се спазва.

В изпълнение на решенията на конгресите за провеждане на конференции между два конгреса, през 1983 г. бе проведена национално научно-практическа конференция на тема "Интенцификация на обучението по география в съвременното училище". Организационният комитет съвместно с ръководствата на клоновете на БГД поведоха обсъждане на открити уро-

ци, дискусии, районни, градски, окръжни конференции (съвместно с отделите "Народна просвета"). Над 200 учители участваха с доклади, най-добрите 16 бяха представени на националната конференция. По време на конференцията централното ръководство организира среща с министъра на просветата. Благодарение на активната дейност на много дружествени членове започна изучаването на географията като свободна избираема дисциплина в X и XI клас на ЕСПУ.

Голямо постижение на обединения географски колектив бе издаването на двата тома на монографията "География на България". Предстои излизането от печат на третия том. За XXV Международен географски конгрес в Париж бе подготвен сборник на френски език, представящ развитието и постиженията на българската географска наука.

Петият конгрес на географите в България се проведе през 1985 г. На него бяха отчетени постиженията на родната география през първата половина на 80-те години. Освен това в своя пленарен доклад проф. К. Мишев очерта насоките на географските изследвания на 9-та петилетка. Той предложи за обсъждане следния вариант за една от стратегическите цели на българската география за дълговременна разработка: "Регионален синтез и прогноза за развитието и оптимизацията на окръжаващата географска среда в НРБ до 2000-та година и в перспектива до 2030—2050-та година". За председател беше избран проф. Т. Христов, а за научен секретар доц. Б. Векилка.

След V конгрес основните усилия на БГД бяха насочени към подготовката на втората национална научно-практическа конференция на тема "Учебно-възпитателната работа по география на България". Работата премина в няколко етапа, което позволи на голям брой дружествени членове да се включат активно в нея. По окръзи и райони на ИУУ се обсъдиха множество доклади, от които се излъчиха най-добрите. Централната комисия отбра ограничен брой доклади с разнообразна тематика, част от които се изнесоха на заключителния етап на конференцията на 4.IX.1987 г., а други бяха представени на стенд. Този етап бе предшествуван от "кръгли маси", организирани на 7 и 8 май 1987 г. Дискусиите се водеха по две теми: "Нови моменти в научните изследвания на географията на

България и отражението им в учебно-възпитателния процес" и "Географията на България в ЕСПУ". В тях взеха участие и направиха ценни предложения много учени от СУ, БАН и др., учители по география, методици и т.н. В пленарния доклад на националната конференция на тема "Отечествената география — основна научна и учебна българистична дисциплина", изнесен от председателя на БГД проф. Т. Христов, бе направен обстоен анализ на значението на учебно-възпитателната работа по география на България в училищата и във ВУЗ.

Като цяло трябва да отбележим, че вниманието на БГД към училищната география се засили много. Освен двете научно-практически конференции, бяха проведени и пленуми на ЦС за обсъждане на учебното съдържание по география в IV—VIII клас. По клонове се обсъждаха учебните програми, учебниците и др. При провеждането на цялата си дейност, свързана с училищната география, БГД работеше в тясно сътрудничество с МНП.

В последните години БГД организира олимпиади за учащите се в столицата и в други градове. В градската олимпиада в София през 1986 г. взеха участие над 800 ученици. Тя протече при голяма активност от страна на учителите и учениците. Най-добрите работи се защитаваха в Софийския университет и при оценката им се включиха редица университетски преподаватели. Ръководството, и по-специално председателят проф. Т. Христов и зам. председателят М. Русинчовска, допринесоха много за доброто протичане на олимпиадата. През 1987 г. олимпиадата бе проведена в София по райони. Окръжната олимпиада се проведе в Перник.

БГД вече години наред организира курсове за подготовка на кандидат-студенти. В тях вземат дейно участие много преподаватели от ВУЗ и научни работници от БАН. За доброто им провеждане имат голяма заслуга отговорниците доц. З. Демержиев и доц. Х. Ганев.

В последните години се разшири международната дейност на БГД. Членовете на дружеството участваха в много конгреси, симпозиуми, конференции — международните конгреси в Москва, Париж, Сидни, двустранните българо-югославски и

българо-американски семинари, конференции на научните секретари на географските дружества, национални географски конгреси и др. Осъществени бяха и няколко обменни (или по линията на "Балкантурист") екскурзии за членовете на БГД.

БГД с внимание се отнася към своите дългогодишни активни членове. За най-изявените от тях централното ръководство организира тържествени чествувания. Окръжните клонове също отбелязват кръгли годишнини на свои членове.

БГД отделя немалко внимание на дружествените издания. Годиши наред неговите членове акад. А. Бешков, проф. Т. Йорданов, проф. И. Пенков, а сега Т. Христов, влагаха много желание, опит, енергия в списването на Известията на БГД. За популяризирането на географски знания много направи редколегията на сп. "География", и особено главните редактори проф. П. Пенчев и ст. н. с. Р. Найденова. Постигнатото увеличение на цената на сп. "География" повишава авторитета му и позволява до известна степен да се покрийт разходите по издаването му. БГД създаде богата библиотека, която за съжаление не се използва рационално. За нейното поддръждане голяма заслуга има Л. Димитрова.

Един от основните моменти в работата на БГД са събранията на дружествената лектория в София, а по-късно и в дружествените клонове. За дейността на лекторията много допринесоха доц. Е. Благоева, проф. Т. Йорданов и др. С лекции активно се включваха проф. И. Пенков, проф. М. Георгиев, ст. н. с. П. Лазаров, доц. Д. Кънчев и др.

Голямо внимание се отделя на организационното укрепване на БГД. Както бе отбелязано, с основаването на дружествените клонове активността на дружеството като цяло нарасна. Напоследък усилията се насочиха и към организирането на студентската младеж в БГД. Официално това се осъществи в Софийския университет, но предстои още работа, за да се обхванат студентите с интереси към географията. Дружествени клонове като Варненския, Русенския, Софийските и др., могат да служат като пример с активната си творческа дейност. Но все още има клонове, в които дейността е почти замряла. Работата с клоновете на БГД е от изключително значение. На се-

гащия етап се работи по приспособяване на структурата на БГД към новото административно-стопанско деление на страната, без да се разрушават вече изградените и добре действащи звена. Централното ръководство се стреми да подпомага в материално клоновете и пр. обосновани искания вече е отпуснало помощи на някои от тях.

Още много може да се каже за развитието и постиженията на БГД в неговия 70-годишен път. Не малко са все още нерешените проблеми като: собствена научноизследователска дейност, или такава, субсидирана от дружеството; недоброто разпространение на Известията на БГД; недостатъчната координация в работата на Централното ръководство и клоновете. Необходими са някои организационни промени във връзка със слабата активност на отделни клонове. Трябва още повече да се активизира и масовизира международната дейност. Необходимо е да се актуализира тематиката на лекторията и да се повиши интересът към нея, да се включат повече млади географи в дейността на дружеството. Всички тези, а и други проблеми, очертават ново поле за действие в следващите години.

Предстои VI конгрес на географите в България. Той е се проведе в обстановка на дълбоко преустройство на духовната сфера и след конгресите на науката, на културата и на образованието. Защото опитът показва, че без преустройство на съзнанието не е възможно никакво друго преустройство. То трябва да се осъществява при широка гласност и спазване на всички демократични принципи. Това ще даде възможност да се обсъдят редица нерешени въпроси от дейността на дружеството, които очертават перспективите за дейност на БГД: укрепване на дружествените клонове; по-тясно взаимодействие в тяхната работа и работата на ЦР; отделяне на още по-голямо внимание на училищната география; популяризиране на БГД извън географската общественост; нови форми на работа с учащата се младеж; включване на БГД в мероприятия по българистика и мн. др. Част от задачите, стоящи в перспектива пред дружеството, ще се решават по-лесно, ако то има по-голяма самостоятелност в духа на новото време и повика за самоуправление.

БГД обединява географски кадри и специалисти негеографи с повишен интерес към нашата наука. По този начин дружеството има възможност да съедини усилията на голям брой разнородни специалисти за решаването на важни теоретични и практически задачи на нашето стопанство. В това е бъдещето на БГД.

Нека му пожелаем да крепне, да се множат редиците му, да се увеличават успехите му, достойно да представя българската география.